

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО СПРИЯННЯ АГРАРНОМУ СЕКТОРУ**Т.Л. Никитюк, В.П. Лещук**Луцький національний технічний університет,
tnikita@i.ua, Lvp2103@rambler.ru

Аграрний сектор є найважливішою ланкою економіки будь-якої держави, матеріальною основою її багатства. Між розвитком аграрного сектора економіки, а також процесами глобалізації і регіональної інтеграції спостерігається тісний взаємозв'язок. Якубоська Н.В. стверджує, що агропромисловий комплекс (АПК) відноситься до основних народногосподарських комплексів, адже його результативність визначає умови підтримки життєдіяльності суспільства[1,с.315].

Все ж розвиток аграрного сектору господарства тисячі років характеризується практично нездоланим дуалізмом. З одного, без якісних і в достатній кількості продуктів харчування людина, як істота біологічна не виживе, а з іншого – аграрний бізнес є одним із самих ризикових, через неможливість усунути усіх загроз у розвитку. Найбільш непередбачуваною загрозою є природні умови: сприятлива погода викликає великі врожаї, що веде до падіння цін, в то й же час, несприятливі умови скорочують врожайність і апіорі можуть спровокувати голод. Ще А.Сміт писав, що навіть при незмінному попиті ринкова ціна цих (аграрних) товарів підлягає впливу випадкових коливань, під такими випадковостями він розумів погодні умови[2,С.128].

За оцінками FAO, на даний час біля 900 млн. населення світу недоїдає. До 2050 року чисельність населення планети може зрости до 9,1 млрд., при цьому ріст відбуватиметься переважно в країнах, що розвиваються з прискореною урбанізацією, що спричинить зростання міського населення, очікується також ріст доходів населення, що означає збільшення витрат на продукти харчування. Отже, попит на аграрну продукцію зростатиме, за оцінками FAO, на найближчі 40 років світове виробництво аграрної продукції може зрости до 60%[3].

У зв'язку з цим, змінюється роль аграрних країн на міжнародній арені. В умовах ситуації, що поступово вимальовує свої обриси, позиція України може суттєво змінитися, адже наша держава має значний аграрний потенціал. Україна вже три роки поспіль на засіданнях ГА ООН запевняє світову спільноту у своєму бажанні збільшити власну частку у світовій продовольчій програмі. Однак, щоб дані амбіційні плани здійснилися варто вдало спланувати і організувати власну аграрну політику. Розвиток аграрного господарства потребує пильної уваги та системної підтримки з боку держави.

З часу отримання незалежності українська економіка в цілому, і аграрний комплекс зокрема, потребували суттєвих змін. Академік АЕН України В.Я.Месель–Веселяк виділяє два етапи пе-

ребігу змін в сільському господарстві: перший – з 1991 по 1999 р. – формування нормативно правової бази, затягування реформ, спад виробництва та другий з 2000 р. – після проведення реформ та отримання перших позитивних результатів[4, с.207]. Все ж, на його думку, створені в результаті реформування господарські формування з теоретичної і практичної точки зору хоча є ефективними структурами, однак слід удосконалювати [4, с.210]. Тут у пригоді може стати досвід однієї з найбільш успішних аграрних стратегій світу – САП (спільної аграрної політики) ЄС.

У стратегії розвитку ЄС аграрна політика набула першорядного значення, з огляду на що з початку заснування і дотепер залишається найгострішою серед існуючих суперечностей, торкаючись різнобічних аспектів розвитку сільського господарства. В рамках цього інтеграційного утворення розроблено у успішно функціонує спільна аграрна політика усіх країн–учасниць. Асиметрія господарського розвитку як країн–учасників, так і окремих регіонів ЄС стала суттєвим чинником внутрішньої політики європейської інтеграції. Європейська комісія регулярно відслідковує становище у регіонах інтеграційного об'єднання. Особливості економічної взаємодії та конкретні форми співробітництва в аграрній сфері між країнами різних регіональних господарських комплексів також історично підпадали під вплив та дію рушійних сил інтеграції, через яку забезпечується взаємодія суб'єктів агропродовольчих ринків[5,с.54]. З теоретико–методологічної точки зору принципи сучасного процесу європейської інтеграції в аграрному секторі представляють собою базисні засади, правила та об'єктивні норми поведінки, якими керуються країни–інтегратори з огляду на існуючі соціально–економічні та екологічні умови у даному випадку розвитку галузі сільського господарства.

Європейську інтеграцію в аграрному секторі можна розглядати як складну динамічну систему з відповідними ознаками, які подано на рис.

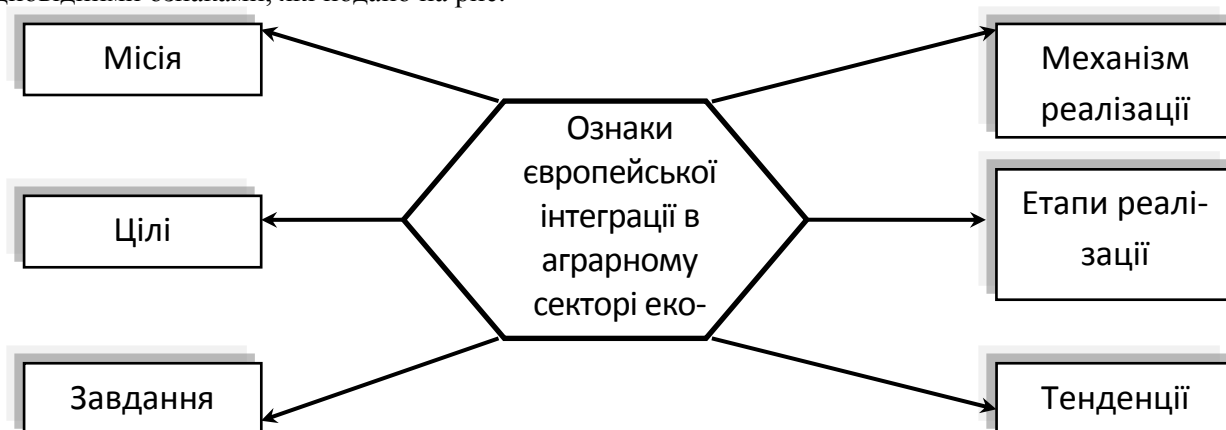

Рисунок – Ознаки європейської інтеграції в аграрному секторі економіки

Кожна з цих ознак спрямована на вирішення конкретних завдань у контексті здійснення спільної аграрної політики. З огляду на це можна стверджувати, що найважливішою серед них є така ознака, як мета євроінтеграції. Зінчук Т.О. вказує, що узагальненою метою європейської інтеграції в аграрному секторі економіки є конкретні перетворення або зміни, за допомогою яких передбачається досягнення запланованих соціально–економічних результатів, або якісних кінцевих результативних показників розвитку сільського господарства як на рівні кожної держави–члена інтеграційного об'єднання, так і на рівні всього об'єднання[5,с.157].

Основна мета або місія САП зберігається й до цього часу і спрямована на “збереження економічного сектора з нестандартними інституційними та соціальними рисами – соціально та економічно неоднорідного, “багатофункціонального” і заснованого на праці членів родини на сімейних фермах, що не дає змоги запровадити тут принципи промислового виробництва та конкурентних ринків” [6,с. 282]. Отже, головні завдання САП ЄС, зумовлені її метою – це гарантоване виробництво достатньої кількості продовольства й забезпечення добробуту сільського населення країн–членів цієї організації.

Початково основні п'ять цілей, що дали поштовх подальшому здійсненню довготривалої, стабільної аграрної стратегії ЄС, передбачалося: самозабезпечення продовольством; підвищення продуктивності праці у сільському господарстві та рівня життя сільських жителів на основі технічного прогресу, забезпечення раціонального розвитку сільськогосподарського виробництва та оптимального використання виробничих факторів, зокрема – робочої сили; стабілізація сільсько-

господарського ринку; забезпечення доступності продовольства і помірних цін на нього для споживачів; забезпечення пристойного рівня життя для фермерів шляхом збільшення їх особистого прибутку [7, с. 57].

САП ЄС не може бути ізольована від економічної та валютної інтеграції, що є ознаками її еволюційності, і сучасний етап реформування цієї політики є результатом змін у загальній економічній політиці цього угруповання. Можна передбачити, що й надалі аграрна складова залишатиметься основною рушійною силою процесу євроінтеграції та вирішальним чинником реалізації цілей ЄС – утримання високого конкурентного статусу європейської моделі сільського господарства на регіональному і світовому агропродовольчому ринку, оскільки в умовах глобалізації світової економіки, внутрішньої загрози індустріалізації суспільства, зовнішнього впливу конкурентів, захисна стратегія модернізації сільського господарства є визначальним принципом існування ЄС.

Узагальнюючий висновок щодо внутрішніх і зовнішніх проявів інерції у розвитку САП ЄС полягає в тому, що:

- по–перше, численність і неоднозначність заходів у рамках САП ускладнюватимуть процес одержання дотаційних виплат, що не сприяє зниженню бюрократизму та підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників;
- по–друге, дотаційна політика, що широко підтримується фермерами, призначена, в основному, для великих землевласників і переробної промисловості;
- по–третє, проблеми ціноутворення на аграрну продукцію і надалі збережуть свою актуальність – через низьку купівельну спроможність держав, які належать до категорії країн, які розвиваються;
- по–четверте, екологічні вимоги щодо стандартів ведення сільського господарства і сталого розвитку сільських територій набуватимуть дедалі більшого імперативного значення;
- по–п’яте, непередбачуваність та протекціонізм САП ЄС після виконання його домовленостей у рамках ГАТТ – СОТ з 2013 р. вимагатиме більш кардинальних рішень щодо її подальшого існування.

Таким чином, при вирішенні проблем організаційного, законодавчого, інфраструктурного забезпечення становлення відносин землекористування в Україні необхідно усунути передумови для монополізації цієї сфери, зловживання спеціалізованими структурами своїм домінантним становищем з метою уникнення можливого конфлікту з правом ЄС про конкуренцію. Економічні перетворення в системі державної підтримки повинні здійснюватися з усвідомленням того, що ні продовольчий ринок, ні сільське господарство не є самодостатньою та саморегулюючою системами в умовах посилення конкурентної боротьби на світовому ринку. Тому подібно до країн ЦСЄ шлях аграрних трансформацій повинен здійснюватися шляхом поступових введень методів державного регулювання з “вбудовуванням” місцевих особливостей та поетапним чітким визначенням розмірів та правил надання аграрних субсидій. Досягнення європейських стандартів функціонування аграрного сектора економіки можливо лише за умов визначення основних пріоритетів, здатних забезпечувати позитивні зрушення в економічній та соціальній сферах України, що спрямовуватиме процес європейської інтеграції у потрібне русло.

Список використаних джерел:

1. Якубовська Н.В. Мотиваційні чинники організації діяльності аграрних підприємств в ринкових умовах господарювання / Н.В. Якубовська // Економічний форум.–2011. – № 3. – С. 315–322.
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Антология экономической классики.–М.:МП «ЭКОНОМ»«КЛЮЧ»,1993.–475 с.
3. Аграрный сектор Украины: инвестиционная привлекательность, несмотря на несовершенное регулирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apk-inform.com/ru/>
4. Масель–Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектору економіки України (здобутки, проблеми вирішення)/ Вісник економічної науки України. – 2010. – № 2. – С. 205–211. регулирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.google.com.ua>.
5. Зінчук Т.О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки: монографія / Т.О. Зінчук – Ін-т економіки та прогнозування НАНУ. – Житомир: ДВНЗ «ДАУ», 2008. – 384 с.
6. Волес В. Творення політики в Європейському Союзі / В. Волес, Г. Волес; пер. з англ. Р. Ткачук. – К.: Вид–во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 871с.
7. Конституційні акти Європейського Союзу. Ч. 1. / [упоряд. Г. Друзенко]; за заг. ред. Т. Качки. – К: Юстиніан, 2005. – 512 с.